

de Bibliotheek
Zoetermeer

CKC &
partners

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn beeld
Groep 8
Lessenreeks 'basis'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Griezelen

Informatie over 'Griezelen'

Groep 8, lessenreeks 'basis', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen vertellen een verhaal of roepen een vervreemdende situatie op door het toepassen van contrasten in licht, vorm, kleur, gelaagdheid en vervormingen. In deze lessenreeks werken ze met de volgende materialen en technieken: tekenen, schilderen, constructie en gemengde technieken. Beeldaspecten die aan bod komen zijn contrast licht-donker, kleur, ruimtelijke vorm, textuur en materiaalkeuze. Ze leren werken volgens een richtinggevend creatief proces: ze oriënteren zich op de opdracht, onderzoeken het materiaal, voeren een eigen, creërende opdracht uit en evalueren op hun werk en het werkproces.

Materiaallijst:

Les 1:	Grafietstift of houtskool, tekenpapier A3-formaat en (kneed)gum.
Les 2:	Wit tekenpapier A3-formaat en schoolverf alle kleuren, kwasten, waterbakken en papieren handdoekjes.
Les 3:	Papieren plakband, keukenmesjes, scharen, saté-prikkers, piepschuim, dun ribbel-karton om te verknippen, papier, lege keuken- en wc-rollen, dekseltjes, krantenpapier. Extra's, bijv.: wolletjes, veertjes, stukjes stof, schelpen, rietjes, cd schijfjes en ander materiaal door leerlingen zelf meegenomen. Stukken stevig karton als sokkel. Schoolverf: zwart, rood groen, blauw, op schotels o.i.d., goudverf (acryl), kwasten grof en fijn, waterbakken, papieren handdoekjes.
Les 4:	Wit A4- en A3-tekenpapier, tekenpotloden, gum, soft-pastelkrijt, fineliner.

Les 1: Schaduw en lichtbron

Griezelig	De schaduw	Spokerig	Het resultaat
-----------	------------	----------	---------------

De leerlingen brengen een eng verhaal in beeld door middel van grijstonen, zwart en wit. Ze worden zich bewust van schaduwwerking.

Les 2: Dromenschilders

Surrealisme	Jouw griezelbeest	Krijg de kriebels	De tentoonstelling
-------------	-------------------	-------------------	--------------------

In deze les beschouwen de leerlingen kunstwerken van Surrealisten. Ze geven er betekenis aan en schilderen hun eigen verhaal.

Les 3: Onderwereld

Uit de onderwereld	Van alle kanten	Monster maken	Mijn monster
--------------------	-----------------	---------------	--------------

De leerlingen maken een monsterwezentje van verschillende materialen. Ze brengen er eenheid in door het schilderen in een egale kleur met accenten van goudverf.

Les 4: Op je huid zitten

Griezels	Een gladde huid	Griezelkriebels	Huid en haar
----------	-----------------	-----------------	--------------

De leerlingen tekenen in gekleurde laagjes over elkaar een mens waarbij huid en haar bedekt worden door iets griezeligs.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn beeld is ontwikkeld door CKC & partners en geschreven door Loulou Joolen en Gerart Kamphuis. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Griezelen – Schaduwen en lichtbron

Groep 8, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel: Met grafietstift of houtskool tekenen de leerlingen een verhaal van een spookhuis of eng bos waarbij schaduwen een rol spelen.

Benodigde materialen: Grafietstift of houtskool, tekenpapier A3-formaat en (kneed)gum.

Opdrachten:

Griezelig

De schaduw

Spokerig

Het resultaat

Introductie:

De leerlingen brengen een eng verhaal in beeld door middel van grijstonen, zwart en wit. Ze worden zich bewust van schaduwwerking.

Oriënteren: Griezelig 5 minuten

Opdracht: Lees een stukje verhaal voor waarin er flink gegriezeld kan worden en bespreek het effect van het verhaal met de leerlingen. Om de sfeer te verhogen kan er op de achtergrond ook nog een eng muziekje meedraaien. Gebruik bijvoorbeeld [Het Grote Griezelboek](#) van Harmen van Straaten met deze [Scary Creepy Horror Music \(Spooky Background Instrumental\)](#).

Reflecteren: Hebben de leerlingen wel eens iets griezeligs meegemaakt? Zijn ze geschrokken van een spin, een raar geluid of een onverklaarbare schaduw? Waarom schrokken ze van een schaduw?

Onderzoeken: De schaduw 15 minuten

Opdracht: Laat de leerlingen om zich heen kijken. Zien ze schaduwen in het lokaal? Laat ze een boek o.i.d. op hun tafel zetten. Waar komt het licht vandaan? Waar zien ze dus de schaduw? Kunnen ze schaduwen tekenen met houtskool of grafietstift? Laat ze dat proberen op een vel papier.

Reflecteren: Zijn er altijd schaduwen (zonder licht niet, of als licht recht van boven komt ook niet)?

Uitvoeren: Spokerig 30 minuten

Opdracht: Laat de leerlingen met houtskool (of grafietstift) een spookhuis of eng bos met beesten tekenen waarbij schaduwen een rol spelen. Ze kunnen kiezen voor iets wat ze in een film hebben gezien of wat ze zelf als griezelig hebben ervaren. Laat ze goed nadenken over de lichtbron die de schaduw veroorzaakt. Niet alleen de schaduwkanten kunnen ze tekenen in bijvoorbeeld een gezicht of boomstam, maar ook de schaduwbeelden van mensen, beesten en bomen kunnen ze een rol laten spelen in hun werk.

Reflecteren: Hoe tekenen ze schaduwen? Vlakken of streepjes, donker of wazig?

Evalueren: Het resultaat 10 minuten

Opdracht: Bespreek klassikaal vier werkstukken. Is de opdracht goed uitgevoerd? Is er consequent aan de lichtbron gedacht? En ziet het werk er griezelig uit of is het grappig om naar te kijken?

Reflecteren: Hebben ze getekend wat ze van plan waren of is het erg veranderd? Waarom wel of juist niet (bijv. invloed andere leerlingen of andere ideeën borrelden op)? Zien alle schaduwen er hetzelfde uit? Kan een schaduw veranderen (andere stand van de lichtbron, verandering van een houding)? Welk verhaal vertelt de schaduwtekening?

Aanvullende suggesties:

Laat de leerlingen het silhouet van een medeleerling op een vel papier tekenen en laat ze dit silhouet inkleuren of invullen met griezelige beesten.

Griezelen – Dromenschilders

Groep 8, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel: De leerlingen nemen kennis van het werk van de Surrealisten en maken zelf met verf een 'Droomschilderij'.

Benodigde materialen: Wit tekenpapier A3-formaat en schoolverf alle kleuren, kwasten, waterbakken en papieren handdoekjes.

Opdrachten:

Surrealisme	Jouw griezelbeest	Krijg de kriebels	De tentoonstelling
-------------	-------------------	-------------------	--------------------

Introductie:

In deze les beschouwen de leerlingen kunstwerken van Surrealisten. Ze geven er betekenis aan en schilderen hun eigen verhaal.

Oriënteren: Surrealisme	5 minuten
Opdracht: Toon een filmje over Surrealisme (René Magritte) en/of laat illustraties zien van het werk van de Surrealisten zoals Dali – Een paar met het hoofd vol wolken of Magritte – Verboden af te beelden . Bespreek het werk met de groep. Het lijkt net echt, maar zou het ook echt kunnen? Vinden de leerlingen het boeiend om naar te kijken, en zo ja, waarom?	
Reflecteren: Wat wil de kunstenaar vertellen? Wat zien ze allemaal? Heeft de kunstenaar een nachtmerrie of een vrolijke droom geschilderd?	

Onderzoeken: Jouw griezelbeest	15 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen een verfklodder op een A4-papier aanbrengen, het blad dubbelvouwen en weer openvouwen. De ontstane vlek kunnen ze veranderen in griezelbeesten met grijparmen. Ook haren en punten kunnen eruit groeien. Laat de leerlingen onderzoeken of ze beter een dikke of dunne kwast kunnen gebruiken om hun doel te bereiken. Ook kunnen ze uitproberen welk effect de achterkant van de kwast geeft.	
Reflecteren: Zijn vormen belangrijk? Of het aantal poten? Of moet het ding juist tanden hebben, waarom?	

Uitvoeren: Krijg de kriebels	30 minuten
Opdracht: Hebben de leerlingen wel eens gedroomd van enge beesten of griezelingen? Laat ze één of meerdere griezelingen of beesten schilderen. Laat ze daarbij gebruik maken van penseelstreek, dik-dun, transparant-dekkend, fel-somber, ruw-glad. Laat ze ook nadenken over de omgeving. Wordt het dier op zijn beurt ook aangevallen en waar bevindt het zich (in de lucht, in een bos, onder water)?	
Reflecteren: Wordt het enger als het ding/beest veel poten of meerdere koppen heeft? Hoe kunnen ze harige of gladde beesten schilderen? Is de kleur of juist de vorm belangrijk?	

Evalueren: De tentoonstelling	10 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen rondlopen en de werken van klasgenoten goed bekijken. Laat de leerlingen vertellen wat ze zien en wat de maker er volgens hen mee bedoeld heeft. Laat daarna de maker zijn werk toelichten.	
Reflecteren: Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen wat de toeschouwer erin zit en wat de maker bedoeld heeft?	

Aanvullende suggesties:
Maak een griezelwand van de kunstwerken en verzin er een verhaal bij (individueel of met een groepje), bijvoorbeeld in de vorm van een opstel.

Griezelen – Onderwereld

Groep 8, lessenreeks 'basis', les 3

- Lesdoel:** De leerlingen maken vanuit hun fantasie een wonderlijk (eng) wezen. Ze construeren een ruimtelijk beeld uit verschillende materialen en met verschillende verbindingen.
- Benodigde materialen:** Papieren plakband, keukenmesjes, scharen, saté-prikkers, piepschuim, dun ribbel-karton om te verknippen, papier, lege keuken- en wc-rollen, dekseltjes, krantenpapier. Extra's, bijv.: wolletjes, veertjes, stukjes stof, schelpen, rietjes, cd schijfjes en ander materiaal door leerlingen zelf meegenomen. Stukken stevig karton als sokkel. Schoolverf: zwart, rood groen, blauw, op schotels o.i.d., goudverf (acryl), kwasten grof en fijn, waterbakken, papieren handdoekjes.

Opdrachten:	Uit de onderwereld	Van alle kanten	Monster maken	Mijn monster

Introductie:

De leerlingen maken een monsterwezentje van verschillende materialen. Ze brengen er eenheid in door het schilderen in een egale kleur met accenten van goudverf.

Oriënteren:	Uit de onderwereld	5 minuten
Opdracht: Verken voorafgaand aan de les de Tuin der Lusten van Jeroen Bosch (vink linksboven de Klokhuis-versie aan). Als de les in de onderwereld begint, toon dan een afbeelding van het schilderij met het deel 'hel', wat de leerlingen dan hebben bekeken. Eventueel kun je uit Klokhuis aan het begin van de les alleen 'de hel' tonen. Bekijk de vreemde wezens op het schilderij. Zijn ze griezelig? Grappig? Allebei? Ken je ook monsters van andere kunstenaars? Van moderne kunstuitingen, of films of boeken? Denk bijv. aan Harry Potter, diverse griezel- en wonderwezens zijn uit oudere mythen geleend.		
Reflecteren: Hoe komt het dat we verschillende dingen eng vinden? Hoe komt het dat mensen dor de eeuwen heen steeds dezelfde wezens als eng afbeelden?		

Onderzoeken:	Van alle kanten	15 minuten
Opdracht: Onderzoek met welke basis- en verbindingsmaterialen je een wezen in elkaar kunt zetten. Hoe belangrijk wordt het verschillende materiaal voor de vormgeving? Wordt het meer een stokjesmonster, een blokjes-piepschuimmonster of een lapjes-kartonmonster? Wat doet dat met de uitstraling van je monster? Probeer kleine stukjes uit. Test welke eigenschappen je wilt meegeven aan je monster. Wat voor houding ga je hem geven? Draai je werkstuk steeds om zodat je ziet of het van meer kanten spannend is.		
Reflecteren: Wat is interessant materiaal? Waar kun je goed mee overweg? Hoe ziet het er aan de zijkant en achterkant uit? Wat doen de verschillende materialen met het soort van eng zijn?		

Uitvoeren:	Monster maken	30 minuten
Opdracht: Maak een monstertje met het materiaal, formaat tot A4. Gebruik ook iets van het extra materiaal. Als het klaar is, kun je het hechten op stevig karton. Dan ga je het dik in de verf zetten met één kleur met accenten van goudverf. Geef je monster enge onderdelen, rare verhoudingen, een vreemde actie. Zorg dat het aan alle kanten interessant is. Draai tijdens het maken je werkstuk steeds om en om.		
Reflecteren: Blijft het aan elkaar zitten? Wat doe je eraan, kun je wat weglaten uit je plan? Hoe zet je het vast op een ondergrond? Houd je de achterkant en de zijkant in de gaten?		

Evalueren:	Mijn monster	10 minuten
Opdracht: Vertel over je werkstuk. Bekijk elkaars werk. Is het gelukt om het spannend te maken? Waar is het grappig? Waar is het origineel? Welke rol speelt je keuze van het materiaal?		
Reflecteren: Wat was lastig? Wat maakt het interessant? Wat kan ik een volgende keer doen? Lijkt jouw wezen op een werk van Jeroen Bosch of is het helemaal anders? Hoe?		

Aanvullende suggesties:

Als je er tijd voor hebt, kun je het construeren en het schilderen in twee aparte lessen laten doen.

Griezelen – Op je huid zitten

Groep 8, lessenreeks 'basis', les 4

Lesdoel: De leerlingen bouwen een kunstwerk met laagjes op. Ze werken met afsnijden en tegenvorm. Ze verbeelden een griezelig gevoel op je vel.
Benodigde materialen: Wit A4- en A3-tekenpapier, tekenpotloden, gum, soft-pastelkrijt, fineliner.

Opdrachten:

Griezels	Een gladde huid	Griezelkriebels	Huid en haar
----------	-----------------	-----------------	--------------

Introductie:
De leerlingen tekenen in gekleurde laagjes over elkaar een mens waarbij huid en haar bedekt worden door iets griezeligs.

Oriënteren: Griezels	5 minuten
Opdracht: Wissel ervaringen met griezelige aanrakingen uit: insecten in je haar, slak op je voet, spin in je nek, iets op je tong. Bekijk de tekeningen van Juul Kraijer . Hoe maakt zij het griezelig? Verzin nog meer dingen die griezelig voelen op je huid, zoals wakker worden met een vacht of veren. Zijn er ook dingen die er alleen eng uit zien op een huid? Of waarvan je haren van overeind gaan staan door alleen een geluid? Bekijk foto's van microdiertjes : beerdiertje, vlo, huismijt, diepzeeworm. Stel je ze groter voor.	
Reflecteren: Vindt iedereen hetzelfde eng? Hoe komt het dat we dit soort gingen eng vinden? Waarom maken we daar toch plaatjes, films en dergelijke van?	

Onderzoeken: Een gladde huid	15 minuten
Opdracht: Oefen met laagjes over elkaar tekenen/schilderen. Met kleurpotlood kun je een stukje huidskleur (bijv. stuk arm of been) maken door meer kleuren pastelkrijt over elkaar te tekenen en te wrijven met je vingers (wit, roze, geel, oker, sienna, bruin, grijs). Kijk of je daaroverheen nog iets kunt tekenen met een andere kleur. Kun je het nog duidelijker maken met fineliner, stift of zwart kleurpotlood?	
Reflecteren: Hoe is het om een huidskleur te maken? Heb je veel of weinig krijt nodig? Maakt uitwrijven van krijt het bij jou beter? Is echt zwart een goede kleur om huid te maken? Wat wordt voor jou de beste manier om je onderwerp duidelijker te maken?	

Uitvoeren: Griezelkriebels	30 minuten
Opdracht: Teken op een groot vel papier een herkenbaar stuk lichaam met (deels) zichtbare huid, zoals voeten, een hand, rug of hoofd van opzij. De tekening gaat door tot de rand van je papier. Kleur de huid met meerdere laagjes pastelkrijt. Kleur haren en kleding. Bedek je tekening met zelfverzonnen of bestaande griezelingen in een contrasterende kleur. Maak je griezelaars duidelijker met zwarte lijnen.	
Reflecteren: Hoe ga jij jezelf / je buur afbeelden? Wat doe je met het stuk naast de gekleurde hand/hoofd...? Hoe groot ga jij je beestjes maken, en hoeveel? Verschillend of allemaal hetzelfde? Kan het ook iets anders zijn dan beestjes? Wat kun je nog veranderen? Waarmee ga je aan het eind accenten maken/verduidelijken? Hoe eng maak je het, kun je ook kiezen voor grappig, raar, enz.?	

Evalueren: Huid en haar	10 minuten
Opdracht: Vertel over je werkstuk. Bekijk elkaars werk. Is het gelukt om het spannend te maken? Waar is het grappig? Waar is het origineel?	
Reflecteren: Wat was lastig? Wat is er nieuw aan deze opdracht? Wat kan ik een volgende keer doen?	

Aanvullende suggesties:
Maak een hoofd, hand enz. in een felle kleur, stempel daarop vlekken in een gekozen vorm in andere kleuren, maak daarvan met stift of fineliner enge kriebelaars.